

УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА У ДИЗАЙНІ СУЧАСНОГО ОДЯГУ

У статті аналізуються особливості української народної вишивки, види орнаментів, швів тощо. Пропонуються способи використання народної вишивки у дизайні сучасного одягу.

Ключові слова: вишивка, одяг, шви, узор, народний костюм, орнаменти.

В статье анализируются особенности украинской народной вышивки, виды орнаментов, швов, и тому подобное. Предлагаются способы использования народной вышивки в дизайне современной одежды.

Ключевые слова: вышивка, одел, швы, узор, народный костюм, орнаменты.

The features of Ukrainian folk embroidery are analysed in the article, types of decorative patterns, stitches, and others like that. The methods of the use of folk embroidery are offered in the design of modern clothes.

Keywords: embroidery, dressed, stitches, pattern, folk suit, decorative patterns.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Мода – це широке поняття, що відображає загальноприйняте ставлення на даному етапі до зовнішніх форм і проявів культури та побуту. Вживаючи слово “мода”, найчастіше мають на увазі моду в одязі.

Художник, що генерує нові ідеї, формує новий погляд намагається вгадати настрої “споживачів моди”. Хоча нові ідеї, як правило, недоступні усім, або ж не сприймаються більшістю, з плином часу починають викликати загальне зацікавлення, відсуваючи на задній план старі.

Однак є ідеї і моделі, які витримали перевірку часом, і сьогодні залишаються актуальними й популярними. Маємо на увазі використання у моделюванні одягу народних елементів. Народний крій, народна вишивка – завжди актуальні і популярні.

Сучасні технології дають змогу виготовляти одяг з етнічними елементами із сучасних тканин. Поширеним засобом художнього оздоблення одягу залишається вишивка, яка досліджена та описана у великому масиві наукової літератури (М. Білан, З. Васіна, Т. Ніколаєва, Г. Стельмашук тощо). Науковці констатують, що техніки вишивки характеризується великою розмаїтістю, а вишивка кожного з регіонів України – оригінальна й самобутня [1, 2, 3].

Мета статті полягає у розкритті особливостей застосування української вишивки в моделюванні сучасного одягу.

Виклад основного матеріалу. Декоративна вишивка – по-селянськи яскрава і кольорова або елегантна однотонна – найбільш простий і

швидкий спосіб надати улюбленим речам ультрамодного вигляду.

Українська народна вишивка – це один з найбільш поширених і доступних видів народної художньої творчості. Протягом багатьох століть вона удосконалювалася і до нас дійшла у вигляді різноманітних орнаментів, швів, якими вони виконані, цікавих кольорових поєднань ниток.

Старовинна народна вишивка і сьогодні вражає нас простотою і лаконічністю, різноманітністю і художньою майстерністю.

З глибокої давнини ручною вишивкою оформляли різноманітні вироби, необхідні людям у побуті. Сьогодні вишивка набуває усе більшої популярності. Побут українців прикрашають оригінальні сучасні вироби, оформлені українською народною вишивкою: серветки, скатертини, рушники, блузки, чоловічі сорочки та інші моделі одягу.

Зрозуміло, у сучасній українській вишивці поступово змінюються кольори і шви, якими виконані візерунки. Традиційні орнаменти збагачуються новими елементами і цікавими композиційними рішеннями. Оформлюючи вироби за народними мотивами, сучасні майстри зберігають багатовікові традиції народної вишивки, використовують кольорові рішення, орнаменти, техніку виконання, характерні для окремих областей України.

Створюючи орнаменти для вишивки, художники в усі часи зверталися до природи, однак не просто копіювали її, а переробляли, стилізуючи спрощували, зберігаючи найхарактерніше. В українській народній вишивці зустрічаються

рослинні, геометричні, рослинно-геометричні орнаменти, орнаменти із зображенням тварин тощо.

Рослинні орнаменти складаються зі стилізованих (спрощених) квітів, листків, пуп'янків; геометричні – з різноманітних геометричних фігур: трикутників, ромбів, квадратів, зірок і ін. Рослинно-геометричні орнаменти складаються з геометризованих, спрощених квітів, листків і т. д.

Шви українських вишивок діляться на основні і доповнювальні. Основні, своєю чергою діляться на рахівні і декоративні. Рахівними називаються такі шви, для виконання кожного стібка яких необхідно рахувати нитки тканини. Такими швами виконуються геометричні або рослинно-геометричні орнаменти. До рахівних швів належать: пряма гладь, коса гладь, занизування, набір, хрестик, зерновий вивід, виколювання, вирізування, різноманітні види мережок.

Різноманітність орнаментів забезпечується поєднанням декількох видів швів в одному узорі.

У декоративних швах (їх ще називають “вільними”) стібки вишивки виконують по мальованому контуру орнаменту. Отже, до декоративних належать шви: строчка, стебельний шов, ланцюжок або тамбурний шов, а також гладдевий шов качалочки, яким виконують геометричні орнаменти.

Доповнювальними вважаються: краєві шви, якими оформляються краї серветок, рушників; з'єднувальні, якими можна з'єднувати окремі деталі таких виробів, як блузки, плаття, спідниці та ін.; зубцювання – шви, якими оформляють краї манжетів, рукавів, комірів у виробках.

Для оздоблення сучасного одягу використовують усі види швів, народний крій, часто зберігаючи колорит вишивки того чи іншого регіону України.

Поєднуючи мистецтво узорного ткацтва, крою та декоративного оформлення народний костюм, символізує духовну культуру українського народу, стародавні традиції, обряди, звичаї.

Витоки народного костюма сягають часів Київської Русі, коли одяг за кроєм, силуетом, видом тканини почали поділяти на поясний і нагрудний, прямий і тунікоподібний, з плечовими вставками, з суцільнокроєним рукавом, на кокетці, з лляних, бавовняних, конопляних та вовняних тканин.

Повсякденний одяг, зрозуміло, призначався для роботи вдома, у полі, лісі; святковий – для недільних днів і релігійних свят; обрядовий – для заручин, весілля, похорону. Крім того, одяг розрізняли і за віком, і за сімейним станом – для

дівчат, жінок – молодниць, жінок зрілого віку та жінок похилого віку. Однією з найхарактерніших рис народного одягу є багат шаровість, яка надавала жіночій статурі скульптурної монументальності. Скажімо, жіночий одяг складався з довгої або короткої вишитої сорочки, поверх якої одягали ткану плахту, обгортку або запаску, фартух, приталену керсетку або “юпку” з вусами. Одяг складався з кількох простих шарів, які, накладаючись один на один, виділяли орнаментальні місця: на рукавах, станку, фартуху, подолі тощо.

Для оздоблення одягу використовували різні орнаменти, але переважав геометричний, рослинний, рослинно-геометризований, зооморфний, геральдичний та інші, які виконували і роль оберега. Саме тому були чітко визначені місця їхнього розміщення: плече, середня частина руки, зап'ясток, біля шиї, спина, груди, поділ сорочки тощо. Вишивка в цих місцях немов би захищала людину від злої сили. В орнаменти закладалися символи вічного руху, дерева життя, відродження, зораного і засіяного поля, родючості, тобто все те, що було тісно пов'язане з життям народу. Старовинні техніки вишивки: низь, занизування, штапівка, гладь, хрестик, мережки, та багато інших.

Невід'ємною частиною народного костюма були головні убори, взуття, кольорові пояси, прикраси: дукачі, коралі, силянки, гердани тощо.

Чимало елементів народного одягу використовують і в сучасному одязі. Це – зборки, складки, рельєфи, заціпи, крій рукава, оформлення вирізу горловини тощо. Застосування елементів народного одягу у створенні сучасного залежить від його призначення. Наприклад, у моделюванні ділового одягу використання елементів народного костюму обмежене. У ньому зустрічаємо лише окремі елементи крою, загальний характер форми та строкаті, картаті, набивні тканини з фольклорним рисунком.

Сміливіше мотиви народного костюма використовують в оформленні домашнього одягу: крій сорочок, широкі, вшиті в поглиблену пройму рукави, зав'язки, якими оформляють горловину, низ рукава, прийоми, розміщення декору, характерні поєднання кольорів – червоного і чорного, білого і червоного, зеленого і чорного тощо.

Застосування народних мотивів у моделюванні одягу для відпочинку найбільш рухливе. Так, для літніх суконь у фольклорному стилі пропонуються м'які, легкі, розрізнені тканини, на зразок марлі, та виготовленні з них сукні з складками, зборками, буфами. Вишукане оздоблення

відновлює в пам'яті образи, знайомі нам сьогодні лише з стародавніх картин. Іноді ефект досягається за рахунок використання тканин – компонентів з різноманітними ткацькими візерунками, що імітують ручне народне ткацтво. Святковість одягу досягається різними засобами: пластичністю та об'ємністю форми, використанням контрастних тканин, різних видів оздоблення. У народному одязі запозичують крій, лінії пройми, форму уставок, рукавів тощо.

У моделюванні сучасного одягу широко використовують народний крій рукавів: “кімоно”, вишивний рукав, розширений по всій довжині, зі зборками по окату і низу, “ліхтарик”, рукав вшитий у квадратну пройму, реглан та інші.

Вільний крій і мішкуватість рукавів під проймою, запозичені з народного одягу, роблять сучасні вироби зручними, а плавні лінії плечей, які переходять у верхній зріз рукава, підкреслюють жіночність і природну красу.

У святковому вбранні народний характер підкреслюється декором на рукавах, внизу спідниці, не лише вишивкою, але й орнаментом з тасьми, який утворює різноманітні рисунки і незвичні кольорові поєднання.

Одяг фольклорного стилю вдало доповнюють коміри, кишені, манжети, пояси, хустки, оздоблені вишивкою, плетені з лози кошики, прикраси з бісеру, дерева, кераміки, металу тощо.

Сьогодні популярністю користується і запозичена у народного костюма багатопредметність. Наприклад, сучасний повсякденний комплект складається з подвійної спідниці, з об'ємної блузки та жилета, який може бути приталеним, на зразок керсетки або вільним, коротким чи подовженим, з застібкою і без неї.

Такі жилети носять щодня з спідницями, штанами, блузками, светрами, або доповнюють ними святкову сукню.

Залишаються модними спідниці з вибитим рисунком тканини: з оборками, призібрані по лінії талії, з м'якими не заправленими складками по колу, прямі спідниці на запах, що нагадують обгортку, спідниці широкі з горизонтально застроченими дрібними складками або зашипами, якими оздоблювалися народні сорочки. Народне мистецтво надихає сучасних модельєрів на пошук нових пропорцій, композиційних вирішень. Так, до комплекту сучасного одягу за народними мотивами все частіше входять штани, спідниця-штани.

Висновки. Отже, сучасний одяг, у якому використані народні мотиви, має бути функціональним, передавати характер народного крою, видів оздоблення тощо. Разом з цим, важливо, щоб інтерпретуючи та пропагуючи народні традиції, сучасний одяг відображав самостійне бачення народного стилю. А народна вишивка і далі слугуватиме найпоширенішим засобом оздоблення сучасного одягу.

1. Кара-Васильєва Т. Українська вишивка: Альбом / Т. Кара-Васильєва. – К.: Мистецтво, 1993. – 264 с.

2. Китова С. Полотняний літопис України: Семантика орнаменту українського рушника / С. Китова. – Черкаси: Брама, 2003. – 224 с.

3. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / М. Селівачов. – К.: Редакція вісника “АНТ”, 2005. – 400 с.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2010

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b

І з людю, з того гурту, всі мусять розбудитися, стати, всі мусять бути благородними трудівниками на землі і для землі. Всі мусять почути себе членами великої людської родини.

Всі повинні жадати пошани від других – і то скорше, поки зло не вхопить їх у погибель залізною рукою, не потягне їх, не скаже їм: “Ви мої”. Людськість, як одиниця, даремно боролася б останком сил і гідності духа, коли б було запізно!..

Душа темного людю керми не має, вона поставлена на пробу, на “іскушення”, на вибір смерті або проступку.

Не дивуйтеся ви, можні світа, не карайте, а допоможіть бідним залишитися чесними.

Уляна Кравченко

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b